

Οι Δύο Αρχαίες Ελληνίδες Αστρονόμοι π.Χ. Θεανώ η Θουρία: Η διασημότερη γυναίκα αστρονόμος της αρχαιότητας!

Γράφει
ο Δημήτρης Συμεωνίδης

Η Θεανώ η Θουρία ήταν αρχαία Ελληνίδα μαθηματικός και αστρονόμος.

Καταγόταν από τους Θούριους της Κάτω Ιταλίας και άκμασε περί τον 6ο αιώνα π.Χ.. Είναι μία από τους λεγόμενους Πυθαγόρειους φιλοσόφους και θεωρείται η διασημότερη γυναίκα αστρονόμος και κοσμολόγος της αρχαιότητας. Λέγεται ότι διατύπωσε την θεωρία της “Χρυσής Τομής” καθώς και την θεωρία της “Αρμονίας των Σφαιρών”.

Η Θεανώ ήταν κόρη του ιατρού Βροντίνου. Το όνομα Θεανώ για τους Αρχαίους Έλληνες ήταν ένα ιδιαίτερο και σημαδιακό όνομα. Θεανώ ονομαζόταν στην Ιλιάδα η ιέρεια της Αθηνάς. Από το όνομά της καταλαβαίνουμε ότι οι γονείς της Θεανώς είχαν οραματιστεί από νωρίς μία εξαιρετική μοίρα για την κόρη τους και αυτό φαίνεται να έγινε από νωρίς πραγματικότητα καθώς η Θεανώ έγινε γνωστή φιλόσοφος και επιστημόνισσα. Όταν έφτασε ο Πυθαγόρας στον Κρότωνα η Θεανώ ήταν ήδη γνωστή και γνωρίστηκαν κατά την ομιλία του φιλοσόφου στον ναό της Ήρας προς τις γυναίκες της πόλης.

Η Θεανώ υπήρξε αρχικά μαθήτρια και στη συνέχεια σύζυγός του κατά 30 χρόνια μεγαλύτερού της Πυθαγόρα και απέκτησε τα παιδιά της, την Δαμώ, την Μύια, την Αριγνώτη τον Μνήσαρχο και τον Τηλαύγη. Μετά τον θάνατο του Πυθαγόρα, όπως συνηθιζόταν στην αρχαία Ελλάδα, η Θεανώ έπρεπε να παντρευτεί κάποιον συγγενή του άντρα της ή έστω κάποιον πολύ έμπιστό του έτσι ώστε να εξασφαλισθεί και η δική της προστασία αλλά και η προστασία της κληρονομιάς και της παράδοσης του Πυθαγόρα. Έτσι δεύτερος σύζυγός της έγινε ο επίσης στενός μαθητής του Αρίσταιος, ο οποίος και ανέλαβε για μια περίοδο το Ομακοείο και την Πυθαγόρεια κοινότητα.

Η κοινή άποψη σήμερα είναι ότι μπορούμε να αποδώσουμε στην Θεανώ τα “Πυθαγόρεια Αποφθέγματα”, “Συμβουλαί προς τις Γυναίκες”, “Περί Ευσεβείας”, “Φιλοσοφικά Σχόλια”, “Επιστολαί”, “Πυθαγόρου Βίος”, “Θεωρία των Αριθμών” και η “Δόμηση του Σύμπαντος”. Η μεγαλύτερη συνεισφορά της όμως λέγεται ότι ήταν η διατύπωση της αρχής της “Χρυσής Τομής” που χρησιμοποιούνταν στην αρχιτεκτονική από τους αρχαίους Έλληνες αλλά και τους αρχαίους Αιγυπτίους. Η διατύπωση της θεωρίας της “Χρυσής Τομής” (του αριθμού “φ”) μοιάζει με την διατύπωση της θεωρίας της σταθεράς “π” που δημιούργησε ο Πυθαγόρας.

Στο TLG θα βρείτε τα διασωθέντα αποσπάσματα του έργου της. Στην πραγματεία της περί του Σύμπαντος διατύπωσε την θεωρία ότι το σύμπαν αποτελείται από δέκα ομόκεντρες σφαίρες που κινούνται γύρω από μία κεντρική φωτιά: τον Ήλιο, την Σελήνη, τον Κρόνο, τον Δία, τον Άρη, την Αφροδίτη, τον Ερμή, την Γη και την αντί-Γη. Επίσης υπάρχουν και τα άστρα που είναι σταθερά. Οι αποστάσεις ανάμεσα στις σφαίρες και την κεντρική φωτιά έχουν τις ίδιες αναλογίες με τα διαστήματα της μουσικής κλίμακας. Αυτή της η θεωρία επηρέασε τον σύζυγό της τον Πυθαγόρα έτσι ώστε να ξεκινήσει να μιλάει για την “Αρμονία των Σφαιρών” και του σύμπαντος.

Η Θεανώ και οι κόρες της θεωρούνταν σημαντικές ιατροί και μάλιστα σε μία διαφωνία με τον ιατρό Ευρύφωνο σχετικά με την ανάπτυξη του εμβρύου απέδειξαν ότι το έμβρυο μπορεί να γεννηθεί επιτυχώς μόνο μετά από τουλάχιστον επτά μήνες κυοφορίας.

Την Θεανώ την Θουρία αναφέρουν επίσης, ο Αθηναίος, η Σούδα, ο Διογένης ο Λαέρτιος και ο Ιάμβλιχος.

Η Θεανώ πέθανε κάποια στιγμή τον 5ο αιώνα π.Χ. και λέγεται ότι θάφτηκε κοντά στην Πυθαγόρεια Σχολή. Αν και οι μελετητές παραδοσιακά έχουν παραβλέψει και υποτιμήσει την συνεισφορά των γυναικών στην ιστορία και την επιστήμη, το έργο της Θεανώς ήταν γνωστό στους σύγχρονους της και αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλούς άντρες και γυναίκες. Ανάμεσα σε αυτούς που επηρεάστηκαν και εμπνεύστηκαν από την Θεανώ πιστεύεται ότι ήταν και η Υπατία η Αλεξανδρινή.

Μερικοί από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς που αναφέρουν την Θεανώ την Θουρία

Diogenes Laertius Biogr., Vitae philosophorum Book 8, section 42, line 1

Ἦν δὲ τῷ Πυθαγόρᾳ καὶ γυνή, Θεανὴ ὄνομα, Βροντίνου τοῦ Κροτωνιάτου θυγάτηρ· οἱ δὲ, γυναῖκα μὲν εἶναι Βροντίνου, μαθήτριαν δὲ Πυθαγόρου. ἦν αὐτῷ καὶ θυγάτηρ Δαμῶ, ὡς φησι Λύσις ἐν ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Ἴππασον (Hercher, 603 ad init.), περὶ Πυθαγόρου λέγων οὕτως· “λέγοντι δὲ πολλοὶ τὸ καὶ δαμοσία φιλοσοφῆν, ὅπερ ἀπαξίωσε Πυθαγόρας ὅς γέ τοι Δαμοῖ τᾶ ἑαυτοῦ θυγατρὶ παρακαταθέντος τὰ ὑπομνήματα ἐπέσκαψε μηδενὶ τῶν ἐκτὸς τᾶς οἰκίας παραδιδόμεν. ἃ δὲ δυναμένα πολλῶν χραμάτων ἀποδίδοσθαι τῶς λόγως οὐκ ἐβουλάθη· πενίαν <δὲ> καὶ τὰς τῷ πατρὸς ἐπισκά-

ψιας ἐνόμιζε χρυσῶ τιμωτέρας ἤμεν, καὶ ταῦτα γυνά.”

Iamblichus Phil., De vita Pythagorica (2023: 001) “Iamblichi de vita Pythagorica liber”, Ed. Klein, U. (post L. Deubner) Leipzig: Teubner, 1937, Repr. 1975. Chapter 27, section 132, line 7

ἑαυτῆς ἀνδρὸς, ὃ τινες εἰς Θεανὴ ἀναφέρουσι, πρὸς δὴ ταύτην παρελθούσας τὰς τῶν Κροτωνιατῶν γυναῖκας παρακαλέσαι περὶ τοῦ συμπεῖσαι τὸν Πυθαγόραν διαλεχθῆναι

27.132.10 περὶ τῆς πρὸς αὐτὰς σωφροσύνης τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν. ὃ δὴ καὶ συμβῆναι, καὶ τῆς γυναικὸς ἐπαγγελιαμένης καὶ τοῦ Πυθαγόρου διαλεχθέντος καὶ τῶν Κροτωνιατῶν πεισθέντων ἀναρεθῆναι παντάπασι τὴν τότε ἐπιπολάζουσαν ἀκολασίαν. ἔτι φασὶ Πυθαγόραν, ἀφικομένων εἰς τὴν πόλιν τῶν Κροτωνιατῶν ἐκ τῆς Συβάριδος πρεσβευτῶν ἐπὶ τὴν ἐξαιτήσιν τῶν φυγάδων, θεασάμενόν τινα τῶν πρέσβων αὐτόχειρα γεγεννημένον τῶν αὐτοῦ φίλων, μηδὲν ἀποκρίνασθαι αὐτῷ. ἐπερομένου δὲ τοῦ ἀνθρώπου καὶ βουλομένου τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ μετέχειν, εἰπεῖν ὡς οὐ θεμιστεύοι τοῖς <τοιούτοις> ἀνθρώποις· ὅθεν δὴ καὶ παρά τισιν Ἀπόλλωνα νομισθῆναι αὐτόν. ταῦτα δὴ πάντα καὶ ὅσα μικρὸν ἔμπρο-

Suda, Lexicon Alphabetic letter theta, entry 84, line 1

Θεανῶ, > Κρήσσα, φιλόσοφος, θυγάτηρ μὲν Πυθώνακτος, γαμετὴ δὲ τοῦ μεγάλου Πυθαγόρου, ἐξ οὗ ἔσχε Τηλαύγην καὶ Μνήσαρχον καὶ Μυῖαν καὶ Ἀριγνώτην. τινὲς δὲ Βροντίνου ταύτην γενέσθαι γυναῖκα γράφουσι καὶ τὸ γένος Κροτωνιάτιν. Ὑπομνήματα φιλοσόφου, καὶ Ἀποφθέγματα, καὶ ποίημά τι δι’ ἐπῶν.

Πηγές

1. Daniel Albert Wytttenbach: ANIMADVERSIONES IN PLUTARCH ,OPERA MORALIA TOMUS II LIPSIAE ,MDCXXXI (1821),σελ. 197 του βιβλίου
2. TLG
3. Γαμικά παραγγέλματα /Πλουτάρχου. Μεταφρασθέντα υπό Δος L. Seraine. ___ προσετέθη Δοκίμιον περὶ του ιδεώδους του έρωτος, του γάμου και της οικογενείας, επιδιεσκευασμένον, διωρθωμένον και επηυξημένον. Μεταφρασθέντα εκ του Γαλλικού υπό Αριστείδου Δ. Σταματάκη
4. wikipedia.org
5. Διάφοροι ιστότοποι

Αν και οι μελετητές παραδοσιακά έχουν παραβλέψει και υποτιμήσει την συνεισφορά των γυναικών στην ιστορία και την επιστήμη, το έργο της Θεανώς ήταν γνωστό στους σύγχρονους της